

ŠINKŪNŲ PILIAKALNIO LIEKANOS

Romas JAROCKIS

2005 m. Šinkūnų piliakalnyje (Ukmergės r.) buvo tęsiami archeologiniai tyrimai. Buvusio piliakalnio ŠV papėdėje ištirtas 112,5 m² dydžio plotas 13. Tyrimais nustatyta, kad šioje piliakalnio papėdės dalyje yra išlikę 60–70 cm storio neintensyvaus kultūrinio sluoksnio likučiai. Didžioji dalis kultūrinio sluoksnio buvo sunaikinta tarybinu laikotarpiu, kai piliakalnyje buvo įrengtas smėlio karjeras.

Plote 13 surinkta per 100 vienetų puodų šukių, iš kurių analizei tiko ir buvo inventurizuotas 41 vienetas. Kultūriniame sluoksnyje aptiktų archeologinių radinių absoliučią daugumą sudaro lipdytų puodų šukės brūkšniuotu ir lygiu paviršiumi. Tyrinėjimų metu rasta lanceto formos titnago skeltė bei keletas geležies lydimo šlako / gargažių gabaliukų. 2005 m. archeologinių tyrinėjimų medžiaga

ankstesniais tyrimais nustatytos piliakalnio chronologijos nepakeitė. Šinkūnų piliakalnis datuojamas nuo pirmųjų amžių po Kr. iki II tūkst. pradžios. Radiniai saugomi LNM.

REMAINS OF THE ŠINKŪNAI HILL-FORT

Archaeological investigations of the Šinkūnai hill-fort (Ukmergė district) started in 1990 were continued in 2005. At the NW foot of the former hill-fort the plot 13 covering 112.5 m² was investigated. In the cultural layer which was up to 70 cm thick over a hundred potshards were found. 41 of them were included into the inventory. The potshards were hand-made with a brushed or smooth surface. They dated to the first centuries A.D.

DAUKŠIŲ PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖ

Antanas KAVALIAUSKAS

Daukšių piliakalnio papėdės gyvenvietė yra Švenčionių r., Švenčionių sen., 450 m į ŠR nuo Švenčionių–Reškutėnų kelio, Šaminės upelio dešiniajame krante esančioje iki 6 m aukščio pailgoje kalvoje–ožnugaryje. Toje pačioje kalvoje stūkso Daukšių piliakalnis, datuojamas I tūkst. pr. Kr. pabaiğa – I tūkst. pirmąja puse. 200 m į Š–ŠV nuo piliakalnio buvo I tūkst. pirmosios pusės – vidurio pilkapynas (sunaikintas). 95 m į PV nuo gyvenvietės yra žvyringa apie 50 m skersmens ir iki 2 m aukščio kalva, kurioje žvalgymų metu rastas griautinis žmogaus palai-

dojimas be įkapių (spėjamo Daukšių kapinyno vieta).

Daukšių piliakalnio papėdės gyvenvietė ir kapinynas surasti 2005 m. pavasarį žvalgant dujotiekio Pabradė–Visaginas tiesimo metu atliekamų žemės judinimo darbų vietas. Ją surado archeologai G. Zabiela, Z. Baubonis ir O. Fediajevas. Prieš sustabdydami darbus dujotiekio tiesėjai jau buvo suspėję Daukšių gyvenvietės kalvos viršūnėje nustumdyti viršutinį dirvožemio sluoksnį ir perkirsti jos teritoriją iki 3 m pločio bei 2 m gylio tranšėja. Tranšėja toliau tęsėsi ŠR–PV kryptimi nuo

kairiojo Šaminės upelio kranto beveik iki pat kelio Švenčionys–Reškutėnai, kirsdama ir Daukšių kapinyno teritoriją.

KPIP ekspedicija Daukšių piliakalnio papėdės gyvenvietės ir kapinyno teritorijų dalis, patekusias į dujotiekio tiesimo darbų zoną, tyrinėjo 2005 m. pavasarį ir vasarą.

Tyrimų pradžioje 2x5 m dydžio perkaso mis žvalgytas 315 m ilgio dujotiekio trasos ruožas nuo kelio Švenčionys–Reškutėnai iki Šaminės upelio kairiojo kranto, tarp jų ir spėjamo Daukšių kapinyno kalvelė. Šiame darbu etape buvo iškasta 13 perkasų, ištirtas bendras 170 m² plotas. Šiais tyrinėjimais siekta patikrinti, ar yra archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis Daukšių gyvenvietės apylinkėse, surinkti daugiau duomenų apie Daukšių kapinyną, jo chronologiją, teritorijos ribas. Tačiau minėtose perkasose (1–13) archeologiškai vertingo sluoksnio ir kapų nerasta. Viršutinį dirvožemio sluoksnį iki 40 cm storio dar prieš tyrimus nustumdė buldozeriu dujotiekio tiesėjai. Perkasose išlikusio pilkos permaišytos žemės sluoksnio storis siekė 20–90 cm. Perkasose 2, 6 ir 10 aptikta vėlyvos žiastos vadinamosios „kaimiškos“ keramikos šukių (iš viso 50 vienetų). Ji gali būti datuojama XVIII–XIX a. Perkasoje 6 atidengta iš lauko akmenų sukrauta sienelė, besitęsianti ŠR–PV kryptimi. Ši sienelė galėjo būti riba, skyrusi savininkų žemės sklypus. Ji, kaip ir rastoji keramika, vėlyva, gali būti datuojama XVIII–XIX a.

Kadangi spėjamo Daukšių kapinyno teritorijoje daugiau kapų nerasta, lieka neaišku, ar kalvelėje netoli Daukšių gyvenvietės tikrai būta kapinyno, ar žvalgymų metu buvo susidurta su atsitiktiniu palaidojimu. Tai paaiškėtų tik atlikus platesnės apimties tyrinėjimus didesnėje teritorijoje nei dujotiekio tiesimo darbu zona.

Vėliau buvo tyrinėjama Daukšių piliakalnio papėdės gyvenvietės teritorija kalvoje dešiniajame Šaminės upelio krante. Iš pradžių kastos perkasos dujotiekio tranšėjos V pusėje, o po kelių mėnesių, kai vamzdis buvo paklotas ir tranšėja užkasta, ir trasos R pusėje.

Šiame darbų etape iškasta 16 perkasų (perkasos 14–29), ištirtas bendras 467 m² plotas. Perkasos – nuo 2x5 iki 3x20 m dydžio. Tyrinėjant nustatyta, kad kalvos viršuje kultūrinio sluoksnio nėra. Kalvos ŠR ir PV šlaituose fiksuotas nuo 20 iki 170 cm storio kultūrinis sluoksnis. Viršutinę nevertingą kultūrinio sluoksnio dalį sudarė 10–70 cm storio pilkos permaišytos žemės sluoksnis, susidaręs ariant kalvą. Anot vietinių gyventojų, gyvenvietės kalva buvo ariama iki XX a. vidurio. Po pilkos permaišytos žemės sluoksniu perkasose tyrinėtas archeologinę vertę turintis 20–90 cm storio tamsiai pilkos degėsingos žemės sluoksnis. Šiame sluoksnyje beveik visose perkasose rasta lipdytos keramikos brūkšniuotu ir lygiu paviršiumi šukių (iš viso 190 vienetų), įvairaus dydžio gargažių gabalų (41 vienetas), geležies šlako trupinių, perdegusių akmenų. Gyvenvietės teritorijoje rasti ir 9 metalo dirbiniai, iš kurių 4 galima priskirti senajam geležies amžiui. Tai 2 geležinių dirbinių (greičiausiai ylių) fragmentai, rasti perkasose 23 ir 26, minėtame tamsiai pilkos degėsingos žemės sluoksnyje, 2 peiliai–pjautuvėliai ir įtvieriamojo peilio fragmentas. Pastarieji 3 dirbiniai aptikti metalo detektoriumi kalvos PV šlaite tikrinant buldozerio sustumtas žemes.

Tamsiai pilkos degėsingos žemės sluoksnis susiformavo gyvenvietės egzistavimo laikotarpiu ir datuojamas I tūkst. pirmąja puse. Kai kuriose perkasose (23, 26, 28) jis perskirtas 10–20 cm storio balto supustyto smėlio

sluoksniu, tad čia galima kalbėti apie tamsiai pilkos žemės viršutinį ir apatinį horizontus. Didžioji radinių dalis rasta viršutiniame tamsiai pilkos žemės horizonte. Apatiniame horizonte rasta tik keliolika lipdytos keramikos brūkšniuotu ir lygiu paviršiumi šukių, todėl jo chronologiją nustatyti sunku.

Kalvos ŠR šlaite kastose perkasose žemė buvo melsvas molis (šlynas), PV šlaite – gelsvas smėlis. Gyvenvietės egzistavimo laikotarpiu kalvos šlaituose reljefas buvo nelygus, nusėtas duobėmis. Įtvirtinimų ir pastatų liekanų (stulpaviečių) tyrinėtose vietose nerasta. Daug rastų gargažių ir geležies šlako trupinių rodo, kad netoli buvo lydomas metalas. Gali būti, kad tyrinėta vieta – gyvenvietės ūkinės zonos dalis, buvusi toliau nuo gyvenamųjų pastatų.

Pabaigus tyrimus dujotiekio trasos tiesimo zonoje, Daukšių piliakalnio papėdės gyvenvietės aplinkoje buvo kasami šurfai, siekiant nustatyti jos teritorijos dydį ir ribas. Buvo iškasta 14 šurfų (1x1 m dydžio), ištirtas bendras 14 m² plotas. Šurfluose fiksuotas iki 1,6 m storio kultūrinis sluoksnius. Beveik visuose šurfluose (išskyrus 1–2 ir 8) po supiltiniu pilkos žemės sluoksniu fiksuotas archeologiškai vertingas, įvairaus intensyvumo iki 40 cm storio tamsiai pilkos degėsingos žemės

sluoksnius. G. Zabelos duomenimis, gyvenvietės plotas gali siekti 3 ha.

Daukšių piliakalnio papėdės gyvenvietės ir spėjamo kapinyno tyrinėjimų metu iš viso (perkasomis ir šurfais) ištirtas 651 m² plotas, surinkti 298 vienetai radinių.

FOOT SETTLEMENT OF THE DAUKŠIAI HILL-FORT

In 2005 in the Daukšiai hill-fort foot settlement and its vicinity the KPIP investigated the total area of 651 m² excavating test pits and trenches. 298 finds were collected. Hand-made potshards with smooth and brushed surface dominated (190 pieces were found). In the territory of the settlement under the fill layer of grey earth which was 10 to 70 cm thick a 20 to 90 cm thick archaeologically valuable layer of grey chary earth was investigated. Majority of the finds came from that. According to the investigation data the settlement dates to the first half of the 1st millennium A.D. Most probably, the site investigated belonged to the household area of the Daukšiai hill-fort foot settlement. The total area of the settlement may cover up to 3 ha. At the site of the assumed Daukšiai burial ground a human inhumation without any burial items was discovered.

DŽIUGINĖNŲ PILIAKALNIO PAPĖDĖS GYVENVIETĖ

Antanas KAVALIAUSKAS

Džiuginėnų piliakalnis (Telšių r., Gadūnavo sen.) stūkso kelio Telšiai–Alsėdžiai V pusėje, priešais kolektyvinius sodus „Draugystė“, netoli Telšių miesto ribos ženklo. Piliakalnis įrengtas atskiroje pailgoje 80 m ilgio kalvoje, iš trijų pusių supamas Durbino

upelio slėnio ir pelkių. Piliakalnis datuojamas I tūkst. pradžia – XIII a. Visose piliakalnio papėdėse, 6,5 ha plote yra papėdės gyvenvietė.

Džiuginėnų piliakalnio papėdės gyvenvietę (A 1379K2) jau tyrinėjo L. Valatkienė